

LAIHIA JOKIPERÄ HÄRKÄSAARI

Kivilatomuksen kaivaus

Mirja Miettinen 1988

ESLWIST, tsh 62/7.3.1991

M

1

KYR 399 02 0091

LAIHIA JOKIPERÄ HÄRKÄSAARI

latomuksen koekaivaus 1988

Mirja Miettinen

LAIHIA JOKIPERÄ HÄRKÄSAARI
latomuksen koekaivaus 1988

kunta:LAIHIA

kylä:MAUNULA,JOKIPERÄ

tl RN:o 12:7

om.

paikannimi:Härkäsaari

K/R 399 07 0091

koordinaatit:

pk 1244 08 JOKIPERÄ
x= 6063 76,y= 563 04, z= 80 m

aiemmat tutkimukset:tark.1985
aiemmat löydöt :-
kaivauslöydöt:hiiltä(ei luett.)

karttaliitteet:

peruskarttaote 1:6
yleiskartta 1:50 1:4
tasokartta 1:20 1:8

negatiivit 76561-76569,kuv.M.Miettinen
83627-83630 kuv.Esko Luoma,Laihia

eliat. 22431 - 22433

JOHDANTO

Laihialla 1988 suoritettujen kaivausten ohjelmaan kuului Viirikallion varsinaisten kaivausten lisäksi myös koekaivaus Jokiperän Härkäsaarella v 1985 todetussa kivilatomuksessa. Esko Luoman ilmoituksen mukaan latomusta oli edellisellä kesänä pengottu lisää.

Koska latomus sijaitsi poikkeuksellisen korkealla (n 80 m ymp) muihin Laihialta tunnettuihin nähden (pääosa n 20-40 m välillä) ja oli muodoltaan erikoinen ja koska se penkomisten jäljiltä tarvitsi myös entistämistä, päätettiin paikalla tehdä koekaivaus. Sen tarkoituksena oli selvittää mahdollisuuksien mukaan latomuksen luonne, rakenne ja ikä.

Työ suoritettiin kahtena päivänä elokuun alussa. Työhön osallistui samaa vapaaehtoisten kaivajien joukkoa, joka oli ollut edeltävinä päivinä Viirikallion kaivauksilla. Piirtäjänä oli Esko Luoma.

KAIVAUSPAIKKA

Härkäsaari sijaitsee Laihian itäosassa, vajaat puoli kilometriä Ilmajoen-Laihian rajalta länteen, Jokiperä-Tainuskylä tietä vajaat 4 kilometriä Valtatie 3:n risteyksestä Tainuskylään päin. Härkäsaari on laakea pienehkö moreenikumpare, kooltaan n 100 x 60 m, suoalueiden keskellä. Paikalle on runsaat 600 m maantieltä huonokuntoista traktoriuraa pitkin, joka kulkee suoraan tilojen rajaa myöten.

Tiedon latomuksen olemassaolosta oli Esko Luoma saanut paikallisilta asukkailta 1985. Sen merkitystä ei tiedetty. Latomus sijaitsee Härkäsaaren eteläosassa, loivasti etelä- ja kaakkoispuolella olevaan suohon viettävällä rinteellä. Saari oli äskettäin hakattu paljaaksi ja istutettu männylle; hakkuujätteitä oli edelleen runsaasti alueella.

KAIVAUSHAVAINNOT

Kunnan rakennustoimisto oli siirtänyt korkeuden paikalle ja merkinnyt sen isoon maakiveen punamaalilla. Pisteen korkeus on 80,18 m ymp.

Ensimmäiseksi latomus mitattiin ja kartoitettiin. Keskellä olleen vanhan, osaksi sammaloituneen kaivellun kuopan viereen oli syksyllä 1987 ilmestynyt tuore pengottu kuoppa.

Pitkänomaisen suunnassa SW-NE olevan latomuksen lounaispää näytti ehjältä, koillispää sensijaan kuin keskeneräiseltä. Lounaispäässä oli näkyvissä suurten reunakivien välissä pienempien kivien muodostama täyte, joka ulottui reunakivien yläpintaan saakka. Koillispäässä oli vain reunakiviä, niitäkin loppuosassa vain toisella puolella. Kaikkiaan latomus muistutti lyhyttä kiviaidan pätkää, joka oli jäänyt kesken. Erikoista siinä oli ennen muuta sijainti suon laidassa, verrattain huolellinen tekotapa sekä mataluus; kiviaidaksi se on aivan liian matala ja leveä. Kaikkiaan latomuksen pituus on n 13 m, leveys 2-2,50 m ja korkeus ehjässä/valmiissa päässä 40-50 cm.

Ympäristön ja pinnan puhdistamisen jälkeen vaaittiin lounaispään kiveys ristiin pintaprofiileja varten. Samalla tehtiin siitä osasta kartta, johon myös selvästi paikaltaan heitellyt/

kartalla nimellä nakellut/ kivet merkittiin.
1987 keskelle kaivettu kuoppa ulottui pohjareeniin saakka.
Sen pohjalla oli näkyvissä nokea ja hiiltä.

Koekaivaus aloitettiin em. pengotusta kuopasta lounaaseen päin poistamalla isojen reunakivien sisäpuolelta kiviä. Välissä ollut maa oli maaton kariketta, pohjalla moreenia, jossa noki-laikkuja, harmahtavaa maata ja alinna kellertävää, kivistä moreenia. Kivet täytekevyyksessä olivat erikokoisia, joukossa varsin pieniäkin kiviä ja kivisilppua. Mitään rakenteita tms ei kiveyksessä havaittu, isoja reunakiviä lukuunottamatta.

Latomuksen länsipuolella/yläpuolella oli siihen rajoittuva, jossain määrin tasainen kivettömältä vaikuttava, epämääräisen muotoinen alue, jonka reunat näkyivät maastossa paikoin matalina "valleina" sisään/latomukseen päin. Alue on latomuksen suuntainen, kapeimmalta kohdalta n 2,5 m, leveimmältä n 5,5 m, pituus n 7 m.

Latomuksen lounaispään viereen tehtiin tällaisen reunan kohdalle koeruutu 1,5 x 1,5 m, joka kaivettiin tasokaivauksena. Siinä ilmeni, että ohuen turpeen alla oli "vallin" tai reunan kohdalla normaali maannos: turve-vaalea huuhtoutunut maa -moreeni, kun taas reunan sisäpuolella, tasaisen, kivettömän alueen puolella oli turpeen alla sekoittunutta maata, jossa moreenin joukossa oli nokea ja harmahtavaa maata. Nämä näkyvät hyvin valokuvissa (f 75656, 76563-64).

Muutama pieni koepisto muualle tasaiselle alueelle vahvasti saman sekoittuneen maan olemassaolon sielläkin. Muualla Härkäsaarella, reunan /vallin ulkopuolella oli normaali, koskematon maannos koepistoista päätellen.

Koeruudun havainnoista keskeisin on huuhtoutumiskerroksen puuttuminen kivettömän, tasaisen alueen sisältä. Sekoittunut maa, kivien lähes täydellinen puuttuminen, ja pintakerroksen vahvuus n 2-3 cm, viittaisivat käsittääkseni alueen perkaamiseen kivistä viljelystä varten. Kivet olisi kerätty tältä -ehkä ympäristöstäkin -alueelta latomukseksi suon laidalle. Noki-laikut sekä raivatulla alueella, että latomuksen pohjalla kertonevat raivaamisesta myös polttamalla. Sekoittunut maa saattaa merkitä jonkinlaista pienimuotoista (harjoitetun viljelyä) paikalla. Kaikenkaikkiaan se lienee kuitenkin ollut vähäistä ja lyhytaikaista.

Paikallisilla asukkailla ei Luoman haastattelujen mukaan ollut tietoa latomuksen alkuperästä tai viljelystä paikalla. Pieniä viljelysaloja on kuitenkin kaikkialla ja varsinkin syrjäkylmillä raivattu metsiin. Kartan mukaan runsaat 400 m etelään nykyisin kesäasutuskäytössä oleva Havin tila on tällainen. Myös maantien varressa olevan Viinimäen tilan pohjoispuolella lepikossa on kivilatomuksia, sekä aitoja muistuttavia että röykkiöitä, jotka ilmeisestikin liittyvät paikan asutukseen ehkä sata-kaksisataa vuotta sitten. Härkäsaaren raivatun alueen isäksi arvioisin pari-kolmesataa vuotta, päätellen peittävän turvekerroksen paksuudesta ja toisaalta huuhtoutumiskerroksen puuttumisesta.

Missään tapauksessa Härkäsaaren latomus ei ole esihistoriallinen hautaröykkiö, eikä esihistorialliseen viljelyyn liittyvä jäännös.

Tutkimusten jälkeen latomus entistettiin, myös kaivetujen kuoppien osalta siten, että tuore kuoppa voitiin entistää lounais-

pään mukaan, aiempi kuoppa varovasti täyttäen. Koillispäähän ei tutkimuksessa kajottu lainkaan.

Hki 25.2.1991

Mirja Miettinen

1.7

LAIHIA JOKIPERÄ

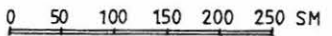
HÄRKÄSAAREN ROUKKION KOEKAIVAUUS 1988

MIRJA NIETTINEN

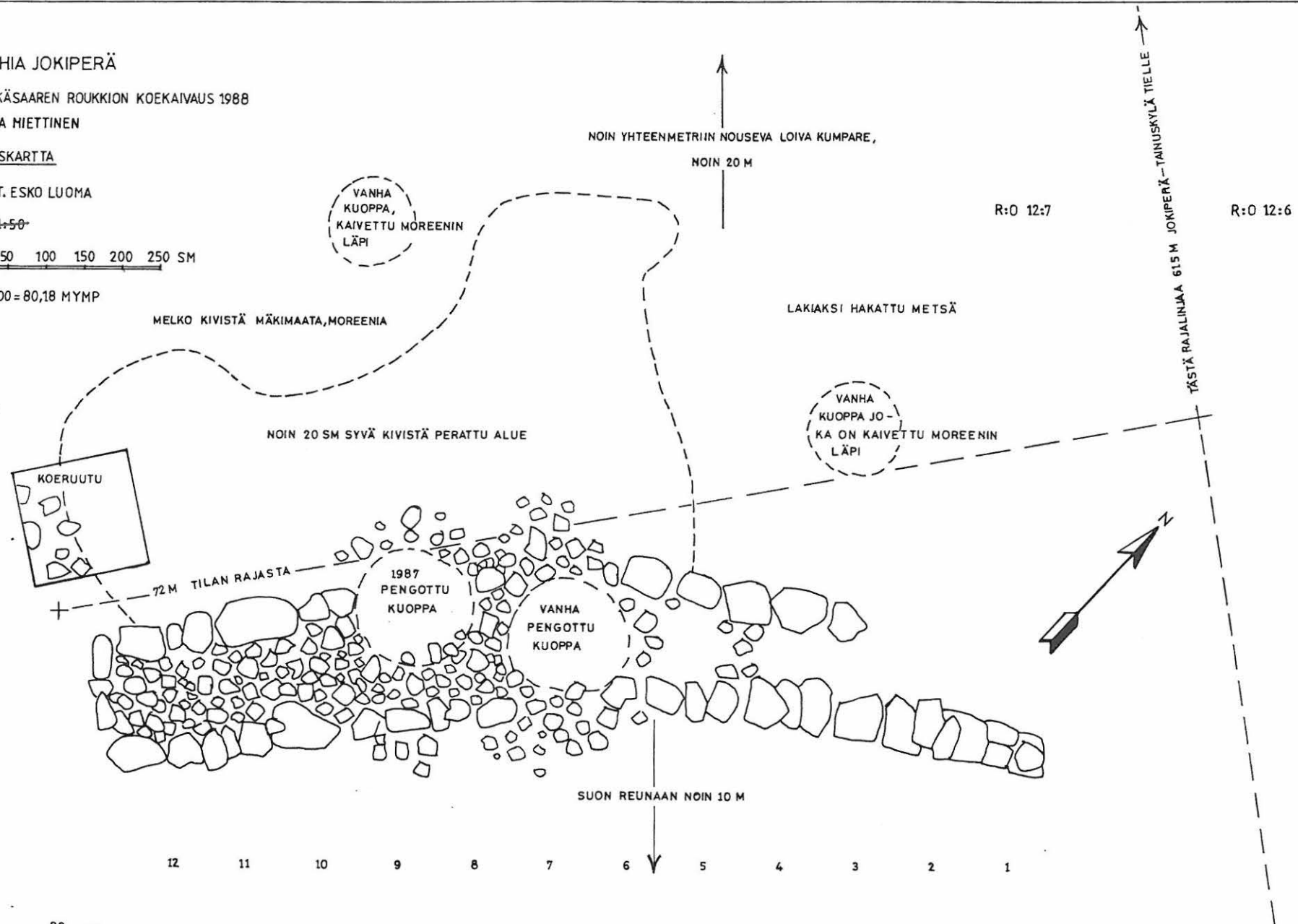
YLEISKARTTA

PIIRT. ESKO LUOMA

MK. 1:50

KP. 100 = 80,18 MYMP

LAIHIA JOKIPERÄ

HÄRKÄSAAREN ROUKKION KOEKAIVAUUS 1988

MIRJA MIETTINEN

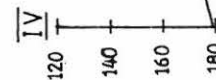
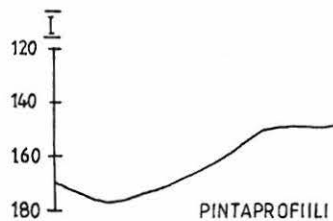
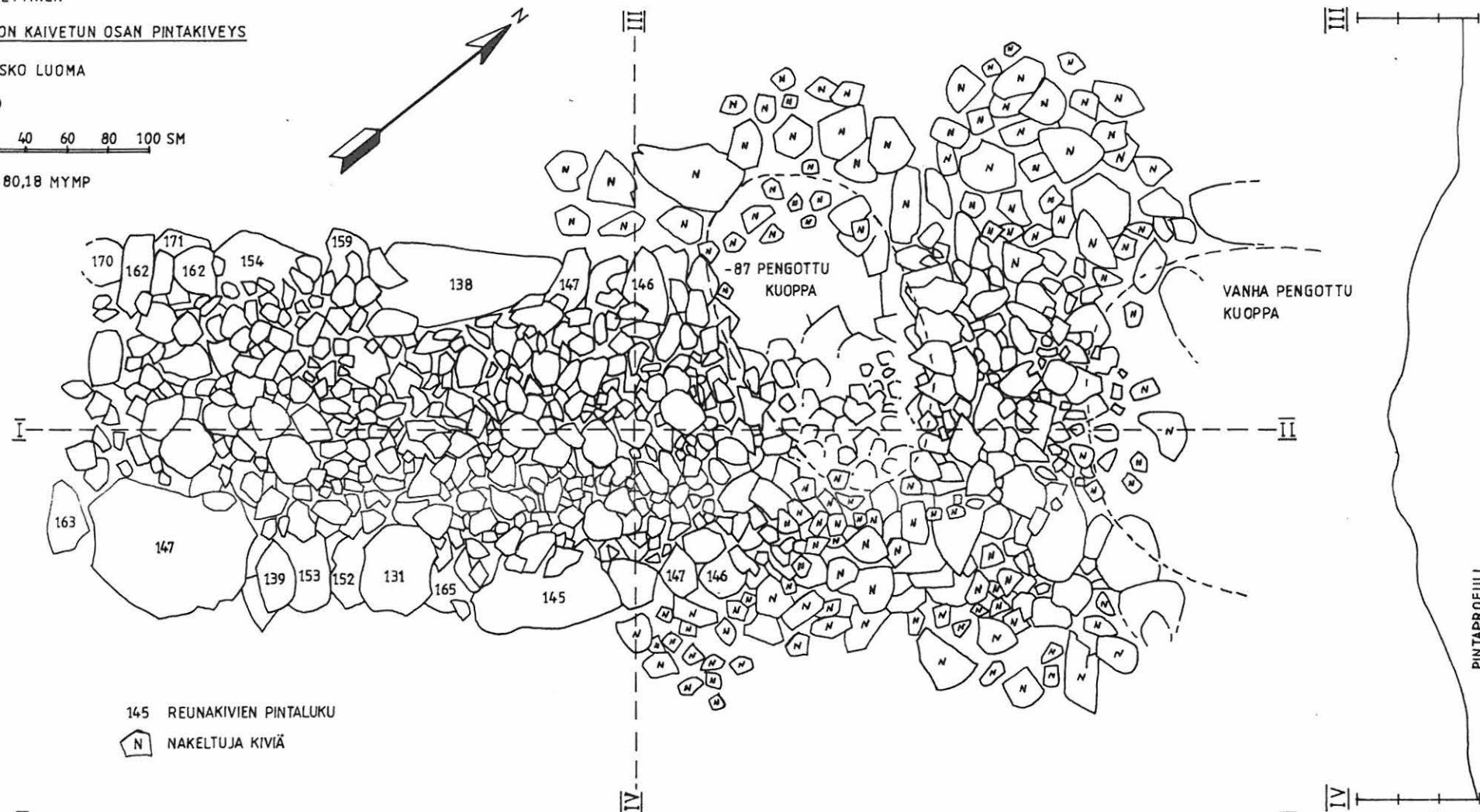
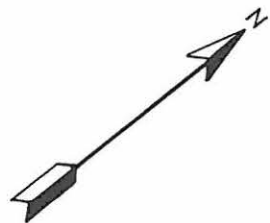
ROUKKION KAIVETUN OSAN PINTAKIVEYS

PIIRT. ESKO LUOMA

MK-1:20

0 20 40 60 80 100 SM

KP. 100 = 80,18 MYMP

PINTAPROFIILI

LAITIA, JOKIPERÄ
HÄRKÄSAARI
KOKKAINTUS 1988
M. MIETTINEN

59

83629

Röykkiön pensattu kuoppa 7.7.1988

83630

Röykkiön profiili

16

LAIHTA, JOKIPERÄ
HÄRKASAARI
KOEKAIVUUS 1988
M. MIETTUNEN

s. 10

83627

Reunan latomus työrien mätelyssä

83628

Röykkiö erään turpeen piston.

LAIHIA B-11
JOKIPERÄ
HÄRKÄSAARI

KIVELYKSEN 1988
KOEKATU.

76561

YLEISKUVA S:STA, OIK. SUD

76562

YL. KUVA SW-STA, PENGOTTU KUOP-
PA NUOLEN KOHDALTA, OIK. SUD

LAIHIA JOEKIPERÄ
HÄRKÄSAARI 1988

76564

76563

YLEISKUVA S:STA. RAIVATTU ALUE MERKITTY
KATKOVIIVALLA

76565

KIVEYKSEN LÄNSI/YLEISPUOLI. SIIVULLA OLI
TASAINEN, KIVETÖN ALUE, JOSKA NORMAALI
MAANOS KATKESI (NUOLEN KOHDALLA)
ILMEISESTI RAIVATTU ALUE

76566

KIVEYKSEN ETYÄÄ ETELÄPÄÄTÄ

502
501-88

LAIHIA - A.13
JOKIPERÄ
"HÄRKÄSAARI"
KIVEYKSEN 1988
KOEKAIVAUUS

76567

76568

KIVEYS PALJASTETUNNA E:STA (ETELÄPÄÄ)

76569

POIKKI LEIKKUSIÄ ETELÄPÄÄSSÄ

1009-88